מהדורה למורה – ניגון ישן, קצב חדש

כיתה ח׳ · כתבה · 333 מילים · גרסה: עולים · מפתח תשובות בעמוד זה, דפי התלמידים מהעמוד הבא

מבנה הדף: טקסט עם פסקאות ממוספרות ← חלק א׳ איתור (רמה א׳) ← חלק ב׳ הסקה, השוואה ומונח (רמה ב׳) ← חלק ג׳ טיעון והבעת עמדה (רמה ג׳) ← כרטיס יציאה. בגרסת עולים: מילון קצר בראש הדף, שאלות איתור כשאלות בחירה, פתיחי משפט.

🔑 ניגון ישן, קצב חדש – כתבה

1 (א׳) · מה נתן לאביה את הרעיון להקים להקה? ✔ ב. הקלטה של סבתא שלה שרה ניגון | תשובה מלאה: אביה הקליטה את סבתא שלה שרה ניגון מילדותה, הבינה שאם לא ישירו אותו הוא ייעלם, והביאה את ההקלטה לחברים מהחוג.

2 (א׳) · משמיעה את ההקלטה של סבתא של אביה, כדי שכולם ישמעו מאיפה הניגון בא, ורק אחר כך מנגנת את הגרסה שלה. [מילים להדגשה: מה עושה, לפני ההופעה]

3 (א׳) · מה אמרה הסבתא בסוף ההופעה? ✔ ב. "זה לא בדיוק כמו שאני שרתי. וזה בדיוק מה שרציתי." | תשובה מלאה: "זה לא בדיוק כמו שאני שרתי. וזה בדיוק מה שרציתי."

4 (ב׳) · האחד חושב שהניגון נועד לשירה שקטה ומשותפת, והתופים הופכים אותו להופעה ו"מוציאים את הנשמה"; השני שמח כי העיבוד גרם לנכד שלו, שלא התעניין, לשיר את המנגינה. הראשון מדגיש שמירה על האופי המקורי, השני – העברה לדור הבא. [מילים להדגשה: השוו, מה עומד מאחורי]

5 (ב׳) · מסורת שנשארת קפואה ולא מתאימה את עצמה לדורות החדשים מפסיקה להיות חלק מהחיים; מסתכלים עליה מבחוץ כעל דבר ישן, במקום לחיות אותה. [מילים להדגשה: הסבירו]

6 (ב׳) · היא מכירה בכך שהעיבוד שונה מהשירה שלה, אבל שמחה, כי המטרה שלה הייתה שהניגון ימשיך לחיות אצל הצעירים. הכותב סיים בכך כי המשפט מסכם את הוויכוח: אפשר לשנות ובכל זאת לשמור. [מילים להדגשה: מה משמעות, מדוע לסיים]

7 (ג׳) · תשובה אישית: עמדה ברורה + נימוק + פרט (למשל: תגובות הקהל; ההקלטה שמושמעת לפני כל הופעה; דברי המוזיקאית; משפט הסבתא). [מילים להדגשה: באיזו עמדה, נמקו, פרט אחד לפחות]

💡 לדיון בכיתה: בקשו מהתלמידים לנמק בעל פה את סימון "איך הגעתם לתשובה" בשאלה אחת מכל חלק.

טקסט 29: ניגון ישן, קצב חדש

כיתה ח׳ · כתבה · גרסה עם מילון

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

📖 **מילון קצר**
ניגון – מנגינה, לרוב בלי מילים, ששרים יחד · **לעבד** – לכתוב מחדש יצירה בסגנון אחר · **סולנית** – הזמרת הראשית בלהקה · **הקליטה** – שמרה קול במכשיר הקלטה · **עממיות** – של העם, שעברו מפה לפה · **מסורת** – מנהגים ודברים שעוברים מדור לדור

📖 לפני הקריאה: לכל משפחה יש מנגינות: שיר ערש, ניגון משולחן החג, שיר שהיו שרים בטיולים. מה קורה כשבני נוער לוקחים מנגינה כזאת ומלבישים אותה בסגנון של היום? קראו את הכתבה, ושימו לב לדעות השונות שמוצגות בה.

כתבה

ניגון ישן, קצב חדש

להקת נוער לוקחת מנגינות שסבא וסבתא שרו בילדותם, ומעבדת אותן מחדש עם תופים, גיטרה חשמלית ומקצבים עכשוויים. האם זו שמירה על מסורת או שינוי שלה?

א בחדר החזרות הקטן של המתנ"ס, מתחת לתמונה ישנה של מקהלה, מנגנים חמישה בני נוער. הבסיסט מתחיל בקצב איטי, המתופפת מצטרפת, ואז נכנסת מנגינה שמבוגרים רבים יזהו מיד – ניגון ששרו במשפחות רבות סביב שולחן השבת והחג. אבל הפעם, הניגון נשמע אחרת לגמרי: מהיר יותר, עם גיטרה חשמלית וקולות רקע.

ב להקה הוקמה לפני שנה, כשהסולנית, אביה בת 14, הקליטה את סבתא שלה שרה ניגון מילדותה. "היא שרה בעיניים עצומות," מספרת אביה, "וכל המשפחה השתתקה. הבנתי שאם לא נשיר את זה, זה ייעלם." היא הביאה את ההקלטה לחברים מהחוג, והם החליטו לנסות לעבד אותה.

ג "עיבוד" הוא כתיבה מחדש של יצירה מוזיקלית קיימת: שינוי של הקצב, של הכלים, של ההרמוניה או של סגנון הביצוע, תוך שמירה על המנגינה המקורית. עיבודים קיימים כמעט מאז שקיימת מוזיקה. מנגינות עממיות עברו ממקום למקום ומדור לדור, ובכל מקום קיבלו צבע אחר.

ד לא כולם אוהבים את התוצאה. "ניגון כזה נועד לשיר יחד, בשקט, מסביב לשולחן," אומר אחד המבוגרים שהאזינו להופעה. "כשמוסיפים לו תופים חזקים, הוא הופך להופעה, ומאבד את הנשמה." חבר אחר בקהל דווקא התרגש: "הנכד שלי, שמעולם לא התעניין בשירים האלה, שר את המנגינה כל הדרך הביתה."

ה חברי הלהקה מקשיבים לביקורת. "אנחנו לא רוצים להחליף את המקור," מסביר הבסיסט, נדב. "תמיד, לפני ההופעה, אנחנו משמיעים את ההקלטה של סבתא של אביה, כדי שכולם ישמעו מאיפה זה בא. רק אחר כך אנחנו מנגנים את הגרסה שלנו." לדבריו, העיבוד הוא דרך לפתוח דלת, לא לסגור דלת.

ו מוזיקאית ותיקה שמלווה את הלהקה מזכירה שגם המנגינות "המקוריות" היו פעם חדשות. "כל ניגון שאנחנו קוראים לו ישן היה פעם השיר החדש של מישהו. מסורת חיה היא מסורת שמשתנה. מסורת שלא משתנה – הופכת למוצג במוזיאון." עם זאת, היא מוסיפה, עיבוד טוב מתחיל בהקשבה עמוקה למקור, ולא בניסיון "לשפר" אותו.

ז בסוף ההופעה, סבתא של אביה עלתה לבמה. היא לא שרה, רק עמדה ליד המיקרופון והקשיבה. כשהשיר נגמר, היא אמרה משפט אחד: "זה לא בדיוק כמו שאני שרתי. וזה בדיוק מה שרציתי."

חלק א' – שאלות הבנה ואיתור מידע (רמה א')

💡 הדגישו בכל שאלה את המילים החשובות – מילת השאלה, המספר (שניים? שלושה?) והפסקה – ורק אחר כך ענו.

1. מה נתן לאביה את הרעיון להקים להקה? 🔍 איתור מידע

◯ א. תחרות בטלוויזיה

◯ ב. הקלטה של סבתא שלה שרה ניגון

◯ ג. שיעור במוזיקה

איך הגעתם לתשובה? ☐ 🔍 כתוב בטקסט ☐ 🧩 חיברתי רמזים ☐ 💭 חשבתי והרגשתי

2. מה עושה הלהקה תמיד לפני ההופעה, לפי נדב? 🔍 איתור מידע

איך הגעתם לתשובה? ☐ 🔍 כתוב בטקסט ☐ 🧩 חיברתי רמזים ☐ 💭 חשבתי והרגשתי

3. מה אמרה הסבתא בסוף ההופעה? 🔍 איתור מידע

◯ א. שהיא כועסת

◯ ב. "זה לא בדיוק כמו שאני שרתי. וזה בדיוק מה שרציתי."

◯ ג. שהיא רוצה לשיר לבד

איך הגעתם לתשובה? ☐ 🔍 כתוב בטקסט ☐ 🧩 חיברתי רמזים ☐ 💭 חשבתי והרגשתי

חלק ב' – הסקת מסקנות, השוואה ומונחים (רמה ב')

4. השוו בין שתי התגובות של המבוגרים בקהל, בפסקה ד. מה עומד מאחורי כל אחת מהן? 🧩 הבנה והסקה

המבוגר הראשון חושב ש... ואילו השני...

איך הגעתם לתשובה? ☐ 🔍 כתוב בטקסט ☐ 🧩 חיברתי רמזים ☐ 💭 חשבתי והרגשתי

5. הסבירו את המשפט "מסורת שלא משתנה – הופכת למוצג במוזיאון". 🧩 הבנה והסקה

הכוונה היא שמסורת ש...

איך הגעתם לתשובה? ☐ 🔍 כתוב בטקסט ☐ 🧩 חיברתי רמזים ☐ 💭 חשבתי והרגשתי

6. מה משמעות דבריה של הסבתא בסוף הכתבה? מדוע לדעתכם בחר הכותב לסיים בהם? 🧩 הבנה והסקה

איך הגעתם לתשובה? ☐ 🔍 כתוב בטקסט ☐ 🧩 חיברתי רמזים ☐ 💭 חשבתי והרגשתי

חלק ג' – טיעון והבעת עמדה (רמה ג')

יש הטוענים שאסור לשנות שירים ומנגינות מסורתיים, כי כך פוגעים במשמעות שלהם ובזיכרון של מי שיצרו אותם. אחרים טוענים שעיבודים חדשים הם הדרך היחידה לשמור על מסורת חיה ולקרב אליה צעירים.

7. באיזו עמדה אתם תומכים? נמקו והסתמכו על פרט אחד לפחות מן הכתבה או מניסיונכם. 💭 טיעון ועמדה

מה נתון בשאלה?	
מה עליי לעשות כדי לענות?	
מה חייב להופיע בתשובה שלי?	

אני תומך/ת בעמדה ש... כי... _____

התשובה המלאה:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

💡 תזכורת לתשובה מלאה: הצהרת עמדה ברורה + נימוק הגיוני + הוכחה או דוגמה (מהטקסט או מהחיים).

1. מילת השאלה שהכי עזרה לי היום: _____
2. שאלה שהייתה לי קשה, ולמה: _____
3. משהו שלמדתי מהטקסט: _____

איך הרגשתי בתרגול? ☐ 😀 ☐ 🙂 ☐ 😐 ☐ 😟